

DG Educație și cultură

Programul Cultura

Acest proiect a fost finanțat cu sprijinul
Comisiei Europene.

Această publicație reflectă numai punctul de vedere al
autorului și Comisia nu este responsabilă pentru eventuala
utilizare a informațiilor pe care le conține.

Prozatorul și dramaturgul bulgar Emil Andreev s-a născut la 1 septembrie 1956 în localitatea dunăreană Lom, nu departe de Vidin. După absolvirea Facultății de Filologie din Veliko Târnovo, specialitatea bulgară-engleză, a lucrat ca profesor, jurnalist, editor TV, traducător. S-a remarcat încă din 1996, cu ciclul *Povestiri din Lom*. Volumelor de proză scurtă *Un Secession târziu* (1998) și *Insula bețivilor* (1999) li s-au adăugat piesele de teatru *Să ucizi un prim-ministru* (2002), *Căutătorii de comori* (2003), *Bebelușul* (2004), *Barca magică a dlui J.* (2007). *Râul de sticlă* (2004) a obținut Premiul Vick pentru cel mai bun roman bulgar, precum și Premiul cititorilor. Tradus în engleză, germană, polonă, rusă, sârbă și slovacă, a fost ecranizat în 2010 de regizorul Stanimir Trifonov. A urmat *Blestemul broaștei* (2006), distins cu Premiul Helicon. În martie 2010 i-a apărut romanul *Luca cel nebun*.

În ultimii cinci ani s-a dedicat în întregime scrisului, alternând lungi șederi în casa dintr-un sătuc pierdut la sud de Balcani (a și fost poreclit „Călugărul”) cu scurte treceri prin capitală. În prezent lucrează la un nou roman, *Lapte și sânge*.

Mariana Mangiulea este doctor în filologie și conferențiar universitar la Catedra de limbi și literaturi slave din cadrul Facultății de Limbi și Literaturi Străine a Universității din București. *Râul de sticlă* este prima sa traducere apărută în colecția „Cartea de pe noptieră”.

Emil Andreev

Râul de sticlă

Traducere din bulgară de
MARIANA MANGIULEA

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Colecție inițiată de Ioana Pârvulescu

Redactor coordonator al colecției: Mona Antohi

Coperta: Angela Rotaru

Tehnoredactor: Manuela Măxineanu

Corectori: Cristina Jelescu, Andreea Stănescu

Tipărit la Fedprint

Emil Andreev

Staklenata reka

© Emil Andreev, 2005

All rights reserved.

© HUMANITAS, 2011, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ANDREEV, EMIL

Râul de sticlă/ Emil Andreev; trad.: Mariana Manguilelea. –

București: Humanitas, 2011

ISBN 978-973-50-2898-5

I. Manguilelea, Mariana (trad.)

821.163.2-31=135.1

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi Carte prin poștă: tel./fax 021/311 23 30

C.P.C.E. – C.P. 14, București

e-mail: cpp@humanitas.ro

www.libhumanitas.ro

„În el nu mai erau nici pești, nici apă,
ci numai patimi și vise răcite-n sticlă.“

Apocriful lui Enoh

Capitolul 1

Hélène Thibault ajunsese în sat pe la ora prânzului. O adusese cu mașina colegul Anghel Dimitrov, profesor la Universitatea din Sofia. Pentru el a fost o plăcere să-i poată fi de folos. Așa se exprimase.

„Ați fost foarte amabil!” urmă aprecierea ei, îi mulțumi și chiar se oferi să-i plătească pentru drum, însă el nu acceptă. O minți că suma i se va deconta, fiind în interes de serviciu. Hélène și-a dat seama, dar nu a vrut să-l contrazică. Încă din Franța, la plecare, profesorul Berger o prevenise că bulgarii sunt orgolioși.

Opriră în fața bisericii Sfântul Nicolae și, abia după ce ieși din mașină, Hélène simți căldura apăsătoare a amiezii. Era 21 iunie, ora 12 și 10 minute – de-abia de acum încolo arșița avea să se așeze.

Privi în jur și văzu că acest sat, cu un nume greu de pronunțat pentru ea, Gradiște, stătea cuibărit pe unul din malurile râului Lom, mic și pustiu ca un decor de mucava. Era frumos și curat, aproape pitoresc. Peisajul îi amintea de orașul ei natal, Albi. De mult nu mai fusese pe acasă. La cei 25 de ani ai săi – dintre care patru petrecuți la Toulouse și ultimii doi la Paris – învățase să rabde, să observe și să țină minte, dar nu și să se entuziasmeze. Un loc plăcut și nimic mai mult. Două zile îi erau suficiente pentru a-și termina treaba.

— Iată biserica, spuse Anghel. Sculpturile se pot vedea și de aici.

Vorbea o engleză acceptabilă, cu greșeli, dar se făcea înțeles. În Bulgaria toți vorbeau „un fel“ de limbă engleză.

Intrară în curtea dinspre clopotnița din lemn, nefolosită de mult timp, în paragină acum. De clopot atârna un rest de frânghie, iar treptele, care cândva duceau la el, lipseau. Nu se simțea nici o adiere de vânt și frânghia, asemănătoare cu un ciucure, stătea imobilă.

Porniră spre intrarea principală dinspre apus. Abia întrezărindu-se sub iedera deasă, aceasta însă era închisă. Geamurile ferestrelor din ambele părți erau sparte. Se întoarseră la ușa mică dinspre sud și în acel moment Hélène le văzu...

Minunate împletituri de flori și animale din piatră – păsări și cerbi, șerpi și câini prinși în rozete ca o broderie în jurul ușii. Figuri atât de măiestrit tăiate în piatra roșie, clare și simetrice – de parcă ar fi fost turnate. Cât de frumos aveau să capete relief în lumina soarelui de după-amiază.

— Aceasta e doar o mică parte, spuse colegul. Atenție la cap, plafonul e foarte jos!

Se aplecă și-l urmă.

Poate din cauza răcorii dinăuntru sau datorită priveliștii, Hélène fu cuprinsă de fiori. Își frecă ușor cu palmele brațele goale. Simți o aromă de mere și văzu în stânga o grămadă întregă, ce astupa din interior intrarea principală. La temperatura asta merele se puteau păstra ani buni aici.

— Bună ziua! răsună vocea lui Anghel.

Se auziră pași și dinspre altar apăru un bărbat la peste cincizeci de ani, de înălțime medie, cu părul negru înspicat și ochii mari. Își târa puțin piciorul drept. Era nebărbierit și îmbrăcat într-o salopetă a

cărei culoare cu greu se putea distinge dintre toate petele de vopsea de pe ea. În aer se simțea mirosul pigmentilor folosiți la picturile murale, atât de familiar lui Hélène.

— Ați ajuns deja? Bine ați venit! spuse bărbatul.

Hélène nu-l înțelese, dar îi întinse mâna. El o strânse cu putere și căldură, arborând un zâmbet larg odată cu ridicarea sprâncenelor. Semăna cu un actor din trecutul nu prea îndepărtat, un simbol al puterii și nobleței sufletești din anii șaizeci. Tatăl ei îl plăcea mult și în anumite privințe se educase după acest personaj de pe ecran. Tatăl ei...

Lino Ventura, își aduse aminte Hélène numele actorului, și îi zâmbi la rândul ei bărbatului ce o întâmpina.

— Marița! strigă el. Vino să ajuți!

Cât timp cei doi bărbați au stat de vorbă, Hélène s-a uitat curioasă în jur.

Restaurarea era în toi. De-a lungul pereților erau montate schele din grinzi și scânduri de brad. În partea opusă văzu un băiat și o fată de vârsta ei, care se curățau cu grijă, pregătindu-se să coboare. Pictura murală era pe jumătate restaurată. Hélène se apropie de ei și reuși, pentru o clipă, să vadă la ce lucrau: fiecare aureola un înger din scena Maica Domnului cu Fiul. Sub lumina direcționată a lămpilor cu halogen îngerii căpătaseră contur și acum așteptau să fie terminați.

Băiatul stinse lumina și coborî sprinten de pe schelă. Apoi întinse brațele după colega sa. Atât de dulce o cuprinse și o ținu în îmbrățișare, încât lui Hélène i-a fost foarte clară natura relației lor.

— *Salut!* auzi o voce în spatele său.

— *O, salut!* se întoarse ea brusc, fără să-și ascundă surprinderea și bucuria.

Pentru prima oară de când era în Bulgaria, cineva îi vorbea în franceză.

Sosise cu o zi în urmă cu un avion al companiei Air France. Închiriasse deja prin Internet la un preț bun un apartament rezonabil în centrul Sofiei, păstrând în tot acest timp legătura prin e-mail cu colegul ei, care pusese la punct restul lucrurilor referitoare la șederea sa. Dar nici la aeroport, nici în taxi, nici cu gazda ei, nici chiar seara la Clubul Universității, cu numele caraghios de „Oul”, nicăieri, nimeni nu a făcut cea mai mică încercare de a-i vorbi în franceză. Începeau direct în acea engleză a lor. Și iată că tocmai aici, într-un sătuc pierdut din nord-vestul Bulgariei, o fată...

— Mă cheamă Marița, își repetă ea numele de câteva ori și pe silabe, dar dumneavoastră puteți să-mi spuneți Mari. Știu că vă este mai ușor.

„Iar dumneavoastră sunteți năucitor de frumoasă!” ar fi vrut să-i spună Héléne. Fata o merita pe deplin.

— N-am cuvinte să vă spun cât de mult mă bucur să vă aud vorbind în franceză. Mă cheamă Héléne Thibault, încântată să vă cunosc.

— Să vi-i prezint și pe ceilalți.

Băiatul și fata coborâra de pe schelă și venira aproape de Anghel și de celălalt bărbat. Formaseră un fel de cerc – cercul specific prezentărilor, stânjenitor, uneori.

— Stefan Metodiev, începu Marița, profesorul nostru și conducătorul grupului.

— *Enchanté!*¹ răs domnul Ventura. Te rog să-i traduci că atunci când am înțeles că vine o franțuzoaică te-am pus să-mi predai câteva lecții.

— *C'est magnifique!*² replică Héléne. „Cu siguranță nu știe engleză.”

---

1. Încântat să vă cunosc! (fr.)

2. Minunat! (fr.)

— Mai spune-i că sunt certat cu limbile străine, dar sunt foarte bun la gestică și mimică. Cu ochii ăștia ai ei mă duce cu gândul la Marlène Jobert, dacă o știe cumva pe actriță.

Toți au râs după traducere, inclusiv Hélène. Avusesse dreptate cu engleza.

— Ce curios! Iar dumneavoastră semănați cu un actor foarte drag tatălui meu – Lino Ventura. Sunt convinsă că știți cine e.

— Nu se poate, păi, el e și actorul meu preferat. Îmi place tatăl dumneavoastră, trebuie să fie un om pe cinste. *Très bon!*¹ Am zis bine, Marița?

— Dar dumneavoastră vorbiți de-a dreptul franțuzește, îl complimentă Hélène.

Lăsă deoparte remarcile referitoare la tatăl ei.

Stefan Metodiev, acest Lino Ventura bulgar, reușea să-i binedispună. Mai departe i-a fost simplu. Pe băiat îl chema Ciavdar Trifonov, mai pe scurt Ciavo sau Ciavò – cu accentul pe ultima silabă, ca în franceză; prietena lui era Milena Savova – aici nu existau probleme cu pronunția.

— În curând, o să dansăm la nuntă, strecură Stefan Metodiev.

— Ei, Master², mai e timp, protestă de ochii lumii Ciavdar, dar o îmbrățișă totuși pe Milena.

Ca frumusețe, nu se compara cu Marița. Milena avea părul blond, o față plăcută cu un năsuc ascuțit și niște ochi albaștri, apoși, aproape transparent, cu care reușise să-l subjuge pe solidul și brunetul Ciavdar. Mai târziu, Hélène avea să afle că și el e orfan ca și ea. Putea, astfel, înțelege devotamentul său. Ea însă nu întâlnise încă omul potrivit.

---

1. Foarte bun! (fr.)

2. Meșter; maestru (engl.).

— Pe mine nu e nevoie să mă prezentați, spuse colegul Anghel Dimitrov. Predau istoria Evului Mediu european la Universitatea din Sofia. Hélène îmi este colegă, mai degrabă îmi va fi. A venit aici pentru câteva zile ca să studieze cultura materială a bogomililor*, va scrie un studiu... de fapt, sarcina mea a fost s-o aduc până aici, s-o instalez și să plec. Când își va încheia treaba, să mă sunați să vin s-o iau. Văd că o las într-o companie minunată.

Nu-și putea lua ochii de la Marița. Tare mult ar fi vrut să rămână și el.

Hélène îi mulțumi pentru prezentări și adăugă doar că este licențiată în istoria religiilor la Universitatea din Paris. Nici nu era nevoie să știe mai multe în ceea ce o privea – ei urmau să-și vadă de munca lor și ea de a ei. Va face apel la frumoasa Mari numai în ultimă instanță.

Ieșiră în curte.

— Acum, despre cazare, încep Anghel. În sat, bineînțeles, nu există hotel, dar te poți duce la Belogradcik. E la douăzeci de kilometri de aici. Va trebui să faci naveta.

— Ei, cum așa, la hotel! interveni Stefan. Dacă e doar pentru două zile, poate să stea cu Marița la tușa Monka. Așa nu va fi nici singură și cum fata noastră știe franceza... Localnicii sunt cinstiți și ospitalieri.

---

* Adepti ai bogomilismului, doctrină și sectă dualistă, apărută în secolul al X-lea în Bulgaria, răspândită apoi în țările balcanice, în Rusia, în sudul Europei, până în secolul al XIV-lea, care contesta treimea divină, existența umană a lui Hristos, respingea riturile ortodoxe, inclusiv botezul, nu accepta ierarhia bisericească etc. Această învățătură eretică și mișcare socială, totodată, inițiată de preotul Bogomil, era îndreptată împotriva stăpânilor feudali și a bisericii oficiale. Doctrina i-a inspirat și pe catari. (*N.t.*)

Doar sunt munteni din Balcani și nu iau scump.
Tradu-i!

Hélène acceptă propunerea de a rămâne în sat.
Era mai rezonabil.

— Atunci să mergem, îi îndemnă colegul Dimitrov.
Să luăm mașina mea.

— Nu-i nevoie, îi răspunse Marița. Casa e peste drum. Poate ați și parcat în fața ei.

Anghel Dimitrov regreta sincer că nu-și putea prelungi șederea în preajma viitoarei colege de cameră a lui Hélène. Pe fața lui se citea voluptatea. De altfel, ea simțise asta cu o seară înainte, la clubul universitarilor. Se trăda, chiar dacă se străduia să se ascundă după gesturi învățate și limbaj profesional. Cum ar fi reacționat dacă ar fi luat cina nu cu ea, ci cu Mari?

— Hei, Daniel, unde te duci? strigă Stefan. Vino să te prezentăm musafirului nostru.

Făcură cunoștință. Daniel Tonev, ultimul din grup, era scund, avea părul negru și creț, o față inocentă. Astigmatic, purta ochelari cu rame metalice. După modul în care și-au dat mâna ieșea la iveală timiditatea sa înăscută. Dintre toți, el aducea cel mai puțin a bulgar. „Parcă e un licean occidental”, gândi Hélène. „Cu siguranță, are și ceva cunoștințe de limbă franceză.” Se dovedi că știa chiar mai mult decât se așteptase ea, dar Daniel tăcea aproape tot timpul. El era cel mai bun student al lui Stefan Metodiev.

Într-adevăr, mașina era parcată lângă casă, iar aceasta se afla la cinci metri de zidul exterior al bisericii. De la ferestrele dinspre nord se puteau vedea limpede împletiturile în piatră din jurul porții sudice a lăcașului sfânt.

— Marița e cel mai bine plasată. Poate veni și în cămașă de noapte să lucreze la restaurare.

După remarca sa glumeată, Stefan luă gențile din mâinile lui Hélène și continuă pe același ton:

— Ce poate fi mai frumos decât să fii în preajma lui Dumnezeu?

Marița nu traduse și nu ripostă sarcasmului lui. Știa perfect cât e el de neajutorat.

— E timpul să plec, spuse Anghel Dimitrov. Hélène, mă bucur că lucrurile s-au aranjat mai mult decât bine, nu-i așa? Aștept să mă suni.

Dădu mâna cu toți, dar cel mai mult o reținu pe cea a Mariței. Îi era greu să-i reziste.

Înainte de a urca în mașină, el mai spuse:

— Transmiteți-i multe salutări părintelui Petăr. În studenție am fost colegi trei ani la Facultatea de Istorie. După aceea el s-a transferat la Teologie...

— Dacă ați fi ajuns cu o oră mai devreme, l-ați fi găsit aici, îi zise Stefan. Locuiește în satul vecin, acolo are sediul parohial. În Gradiște vine în fiecare zi, înainte de prânz, între 10 și 11. Stă puțin, se uită la ce facem, ne întrebă dacă avem nevoie de ceva și pleacă. Nu e prea vorbăreț.

— Așa e el, dar e tare deștept. Ar fi putut face carieră ca istoric... Ei, în fine, salutați-l din partea mea.

După ce ieși în șosea, Anghel claxonă de câteva ori. Fu repede uitat de toți.

Hélène se simți ușurată. Îi urmă pe Stefan și Marița spre casa Monkăi Nedelina, fără să aibă cea mai vagă idee despre ce va urma.

— Și fătuca asta o venit să picteze? îi întâmpină încă din curte tușa Monka.

— N-o să picteze, o să scrie despre biserică, îi răspunse Stefan. Să-i traduci lui Hélène că în regiunea asta se vorbește în dialect, care uneori e greu de-nțeles și pentru noi. Tușico, o s-o primești pentru două zile să doarmă la tine? O să-ți plătească.

— Păi, da, cum să n-o primesc? Casa-i mare. Fie în odaie cu Măriuța, fie singurică, cum o pofti ea. Da' parcă nu-i de pe la noi, ai?

— Așa-i, e o străină, vine din Franța.

— Deci așa! Hai, poftiți de pășiți în casă, că tare mai dogoare în băătăură.

Stefan zâmbi și, cine știe de ce, își traduse singur cu voce tare: „Să intrăm, că afară e căldură mare.“ Se bucura din inimă la auzul acestui grai. Pentru cineva neobișnuit cu un asemenea dialect, suna cântat și oarecum caraghios. De o lună de când restaurau biserica, Stefan se învățase cu el și-l înțelegea la perfecție. Chiar și la cârciumă, glumea cu sătenii și, mai ales, cu gazda sa, nea Dimităr Kotlarski. Îi zicea: „Stevane, n-o mai fă pe zărghitu'“. Dar acel Stefan cu „f“ nu înceta să facă haz și să bea cu plăcere cot la cot cu acei „păgâni sălbatici“, cum îi numea părintele Petăr.

Casa era foarte curată și ordonată. Avea vreo sută de metri pătrați, două dormitoare, o cameră de zi spațioasă, un vestibul spre intrarea din față și un cămin la cea din spate. De acolo, pe zece trepte din piatră se cobora în curte. În spatele casei, pe o terasă mică, erau așezate o masă și o băncuță, unde Marița avea obiceiul să fumeze seara înainte de culcare.

Scara de la intrarea din față avea trei trepte și dădea direct în stradă. Din vestibul se pătrundea în camera de zi și într-un dormitor, iar din camera cu căminul – în celălalt dormitor. Între el și vestibul era o ușă. Ambele dormitoare erau situate pe o parte a casei și dădeau spre nord-est, spre biserică. Sub toată întinderea casei se afla o pivniță, împărțită în câteva încăperi. Ferestrele de la pivniță erau la nivelul străzii, care cotea pe lângă zidul de răsărit și de nord al casei, mergea în sus după biserică, unde era școala

și zona de vest a satului. Acolo, la vreo sută de metri după biserică, era cazat și restul grupului: Stefan și Daniel la nea Dimităr Kotlarski, Ciavdar și Milena – la Metodi Nedin, cunoscut de toți din Gradiște ca Meto Tapul.

Intrară prin spate, pe treptele de piatră. Încă de pe terasă Stefan își luă la revedere, lăsându-le pe cele trei femei să se descurce singure. Cunoștea foarte bine împărțirea casei. Exact pe aici trecea uneori noaptea, când Marița binevoia să-l primească.

După ce văzu camerele, Hélène se așază în vestibul lângă măsuța acoperită cu un macrameu, pe care trona un telefon urât din plastic de culoare verde. Marița și tușa Monka se așezară și ele.

Cele trei femei tăceau și se priveau.

— Întrebă cât mă costă pentru două nopți. Voi lua camera asta, spuse ea, arătând spre ușa din dreapta a vestibulului.

— Pentru două nopți n-o să-i iau bani. Zi-i că atunci când m-oi duce la ea în vizită, n-oi plăti nici io.

Hélène zâmbi la așa un simț al umorului. Și-o închipui pe bătrânică asta la Paris.

— Nu insista, o opri Marița. N-o să-ți primească banii. Mai bine să-i faci un mic cadou la plecare.

Nu dorea să-i spună cu cât de puțini bani trăiesc oamenii aici.

— E o idee minunată, îți mulțumesc.

Apoi se întoarse spre tușa Monka, îi prinse palmele și-i spuse:

— *Merci, merci beaucoup!*¹

Hélène era convinsă că bătrâna o înțelege. Pentru tușa Monka rămânea bucuria că în casa ei urma să mai locuiască cineva, chiar și pentru două zile.

— Măriuțo, întreb-o dacă a-mbucată ceva.

---

1. Mulțumesc, mulțumesc mult! (fr.)